

Sammendrag

Reisevaner på fly 2017

TØI rapport 1646/2018

Forfattere: Harald Thune-Larsen, Eivind Farstad

Oslo 2018 63 sider

I Avinors reisevaneundersøkelse 2017 har 147 000 flypassasjerer svart på spørsmål om reisen de gjennomførte. Innlandstrafikken nådde 15,6 millioner reiser i 2017. Siden undersøkelsen i 2015 har fritidstrafikken innenlands økt med 8 prosent mens antall forretningsreiser har falt med 2 prosent. Andelen fritidsreiser økte fra 54 til 56 prosent, mens andelen utlendinger på innlandsrutene økte fra 9 til 13 prosent.

På rutene mellom Norge og utlandet økte trafikken fra 22,6 millioner reiser i 2015 til 23,3 millioner reiser i 2017, fordelt på 21,4 millioner reiser med rute-fly og 2,0 millioner reiser med charterfly. Utenlands rutetrafikk på Avinors lufthavner økte fra 17,9 millioner reiser i 2015 til 19,8 i 2017. Mesteparten av veksten, 73 prosent, kommer fra passasjerer bosatt utenfor Norge som reiste via Oslo lufthavn. Oslo lufthavn økte også andelen av trafikken fra regionale lufthavner til utlandet via knutepunktet fra 51 til 58 prosent.

Fra 2015 til 2017 økte trafikken av nordmenn på ferie- og fritidsreise med rute-fly til utlandet med 561 000 passasjerer (åtte prosent) på Avinors lufthavner.

Veksten i kollektivandelene på de store lufthavnene stagnerte i 2017. Unntaket er Stavanger, der andelen økte fra 18 prosent i 2015 til 21 prosent i 2017.

Om undersøkelsen

Reisevaneundersøkelsen på fly 2017 (RVU 2017) er den foreløpig siste av en lang rekke undersøkelser som Avinor har gjennomført blant sine passasjerer siden 1972. I RVU 2017 har 58 000 innlandspassasjerer og 89 000 utlandspassasjerer svart på spørsmål om reisen de gjennomførte. Undersøkelsen ble gjennomført på 10 lufthavner som står for 99 prosent av innlandstrafikken og tilnærmet all utlandstrafikk. Lufthavner i Finnmark deltok ikke i undersøkelsen i 2017.

Flytrafikken innenlands – økt ferie- og fritidstrafikk og flere utlendinger

Antall flyreiser per innbygger innenlands har falt, og ligger nå på 2,3 reiser per innbygger. Det er noe lavere enn nivået på 2,4 i 2013 og 2015. Fordelt på landsdeler falt reisefrekvensen spesielt mye i Nord-Norge, der reisefrekvensen i Nordland falt fra 4,9 til 4,4 og reisefrekvensen i Troms fra 6,6 til 5,4. I Finnmark dekket undersøkelsen færre interne ruter i 2017 enn i 2015, og beregnet reisefrekvens falt fra 6,0 til 4,5.

Etter mange år med nedgang og stagnasjon i markedsandel, økte markedsandelen til SAS svakt til 47 prosent i 2015, men falt til 45 prosent i 2017. Markedsandelen til Norwegian nådde et foreløpig høydepunkt med 38 prosent, mens Widerøe falt noe tilbake fra 18 prosent i 2015 til 17 prosent i 2017.

Veksten i ferie- og fritidsreiser fortsatte i 2017, og andelen fritidsreiser økte fra 54 prosent i 2015 og 56 prosent i 2017. Fra 2015 til 2017 økte antall ferie- og fritidsreiser innenlands med 8 prosent. Samtidig er antallet forretningsreiser redusert med 2 prosent, som tilsvarer

100 000 færre reiser. Nedgangen fordeler seg på 200 000 færre forretningsreiser tilknyttet oljeaktivitet og 100 000 flere forretningsreiser uten tilknytning til oljeaktivitet. Andelen av innlandsreisene som er relatert til oljeaktivitet falt fra 10 prosent i 2015 til 7 prosent i 2017.

Antallet utlendinger på innlandsflygningene har økt kraftig. Fra 2015 til 2017 økte antallet med 53 prosent fra 1,3 millioner til 2 millioner reiser. Størst antall og størst vekst hadde ruten Oslo-Tromsø, der antallet utenlandske passasjerer økte med nesten 200 000 til 350 000 i 2017. Høyest andel utlendinger i 2017 hadde Oslo-rutene til Svalbard (53 %), Kirkenes (32 %) og Tromsø (30 %).

De siste to årene har trafikken på de største rutene ut fra Oslo økt 3,3 prosent per år. Også her er veksten konsentrert om fritidsreiser, som økte med 5,7 prosent per år, mens forretningstrafikken stagnerte. Størst vekst hadde Oslo-Kirkenes, med 8,4 prosent vekst per år. Trafikken til Alta falt til gjengjeld med 8,1 prosent per år. Ellers var det vekst på alle de store Oslo-rutene unntatt Molde, der trafikken falt med 2 prosent per år.

Innlandsreisene utenom Oslo ble redusert med 2,4 prosent per år fra 2015 til 2017.

Dermed falt andelen av innlandsreiser som gikk utenom Oslo fra 27 prosent i 2015 til 25 prosent i 2017. De fire største rutene innenlands utenom Oslo går mellom Bergen og Stavanger/Trondheim/Sandefjord samt Trondheim-Bodø.

Oslo-trafikken fra Vesterålen omfattet 125 000 reiser i 2017. Her velger 73 prosent av passasjerene Harstad/Narvik som utgangs-/endepunkt for flyreiser til Oslo lufthavn mens de øvrige benyttet en lokal lufthavn. I Sortland, Bø og Øksnes benyttet 90-95 prosent av Oslo-passasjerene Harstad/Narvik lufthavn som utgangs-endepunkt for flyreisen, mens andelen var 30 prosent i Andøy.

I Lofoten, med 128 000 Oslo-reiser, benyttet 30 prosent av Oslo-passasjerene Harstad/Narvik lufthavn, mens 21 prosent benyttet Bodø som start-/endepunkt for flyreisen til Oslo. I Svolværs vertskommune Vågan benyttet 43 prosent av Oslo-passasjerene Harstad/Narvik lufthavn og 16 prosent Bodø lufthavn. I Leknes sin vertskommune, Vestvågøy benyttet 16 prosent av Oslo-passasjerene Harstad/Narvik og 14 prosent Bodø lufthavn.

I Hammerfest går normalt omtrent halvparten av Oslo-trafikken over Alta lufthavn, men andelen varierer sterkt fra år til år, med beregnede andeler på rundt 40 prosent i 2013 og 2017 og en andel på 74 prosent i 2015. Totalt antall Oslo-reiser fra Hammerfest ligger relativt stabilt rundt 60 000 reiser, men med en viss nedgang fra 2015 til 2017.

Flytrafikken mellom Norge og utlandet – nær all vekst skyldes økt ferie- og fritidstrafikk

Flytrafikken mellom Norge og utlandet økte fra 22,6 millioner reiser i 2015 til 23,3 millioner reiser 2017, fordelt på 21,4 millioner reiser med rutefly og 2,0 millioner reiser med charterfly. De siste 10 årene har antallet reiser med rutefly økt gjennomsnittlig 5,5 prosent per år. Siden 2015 har veksten vært 1,9 prosent per år. Chartermarkedet økte i omfang til 2013, da det nådde 2,6 millioner passasjerer. Siden har antall charterpassasjerer falt til mindre enn 1,95 millioner.

Utenlands rutetraffikk over Avinors lufthavner har økt fra 9 millioner i 2005 til 17,9 millioner i 2015 og videre til 19,8 millioner i 2017. Mye av veksten skyldes nedleggelsen av Rygge lufthavn.

Antallet private reiser med rutefly mellom Avinors lufthavner og utlandet har på 12 år økt fra 4,6 millioner reiser i 2005 til 14,2 millioner reiser i 2017. De siste to årene har fritidstrafikken økt med 1,8 millioner reiser, som var det samme som fra 2013 til 2015.

Veksten i arbeidsrelaterte reiser er mer moderat. Antallet arbeidsrelaterte reiser har økt fra 3,3 millioner i 2005 til 5,6 millioner i 2017. De siste to årene økte antallet arbeidsrelaterte reiser med i underkant av 0,3 millioner. London, København og Stockholm er fortsatt største utenlandsreisemål for rutetrafikken.

Markedet domineres stadig mer av Norwegian og SAS, som i 2017 til sammen fløy 13,1 millioner utenlandspassasjerer med rutefly, som er halvannen million mer enn to år før. Disse to selskapene flyr nå to av tre utenlands rutepassasjerer (67 prosent). Utviklingen med nedgangen for SAS og med Norwegianes vekst fortsatte også i 2017. Norwegian har økt sin andel fra 12 prosents markedsandel i 2005 til 39 prosent av markedet i 2017. I samme periode har markedsandelen til SAS gradvis falt fra nesten halvparten av markedet i 2005 til under 30 prosent i 2017.

Det viktigste destinasjonslandet utenfor Europa er fortsatt USA, med 1,2 millioner passasjerer i 2017. USA stod for den høyeste veksten fra 2015 til 2017 regnet i antall passasjerer (181 000). Thailand med 268 000 passasjerer er fremdeles nest største destinasjonsland, men hadde en nedgang på ni prosent og 27 000 færre passasjerer enn i 2015. Canada fortsetter veksten og har tatt over for Dubai/FAE som tredje største destinasjon med over 100 000 passasjerer i 2017 og seks prosent årlig vekst siden 2009.

Interkontinentale destinasjoner stod for 15 prosent av utenlands rutetrafikk til og fra Avinors lufthavner, som er samme andel som i 2015. Det er fortsatt på nivå med trafikken tolv år tidligere, og andelen har vært ganske jevn rundt 15 prosent i perioden. I løpet av de siste 10 årene fra 2007 til 2017 økte antallet interkontinentale passasjerer fra 1,7 til 2,9 millioner, en vekst på 75 prosent. Det tilsvarer en årlig vekst på fem prosent.

Nord-Amerika er fremdeles største interkontinentale destinasjon, og veksten har vært sju prosent per år de siste 10 årene. Veksten til Nord-Amerika har tatt seg opp de siste årene, fra fire prosent vekst per år fram til 2013, og videre til sju prosent i løpet av fire siste årene. Trafikken til Midtøsten har i perioden 2007-2017 økt 10 prosent per år, og trafikken til Afrika med tre prosent per år. Asia-trafikken har gått ned fra åtte til fem prosent årlig vekst. Oseania har hatt en vekst på fem prosent per år, men trafikken til Latin-Amerika har falt med fire prosent per år den siste tiårsperioden.

Oslo har de siste to årene befestet sin posisjon som både viktig direktelufthavn og knutepunkt for utenlandstrafikken. Veksten i direkte internasjonal trafikk har vært svært høy samtidig som transfertrafikken mellom regionale lufthavner og utlandet via Oslo har økt. Veksten i antall direkteruter til utlandet er også klart størst for Oslo.

Ferie- og fritidstrafikk til og fra utlandet – mesteparten av veksten kommer fra passasjerer bosatt utenfor Norge

Fra 2015 til 2017 økte trafikken av nordmenn på ferie- og fritidsreiser med rutefly til utlandet med 560 000 passasjerer (åtte prosent) på Avinors lufthavner.

Veksten i dette markedet har i perioden 2005-2017 vært høyest blant personer mellom 30 og 49 år, og det er i aldersgruppene 30-39 og 40-49 år at veksten har vært størst i de siste åtte årene.

London er fortsatt det klart mest populære reisemålet for nordmenn. Alicante har passert København som nest største destinasjon, mens Malaga har hatt størst relativ vekst blant de viktigste reisemålene. Noen av de typiske storbyferiedestinasjonene Roma, Paris og Barcelona har derimot tapt trafikk fra 2015 til 2017.

Andelen lange reiser (over 7 overnattinger) har økt så vidt siden 2015, mens mellomlange reiser (4-7) overnattinger) har redusert sin andel tilsvarende i 2017.

Fra 2015 til 2017 var veksten i utlendingers kommersielle overnattinger i Norge nesten dobbelt så høy som veksten i nordmenns overnattinger (hhv. 12,7 og 6,8 prosent vekst). Dette stemmer godt overens med at det meste av veksten i utenlands flytrafikk de siste to år kommer fra utlendingers besøk i Norge, som er samme tendens som to år tidligere.

Via Avinors lufthavner kom det flest besøkende fra Storbritannia (635 000), USA (486 000) og Tyskland (395 000), som er de største markedene, med henholdsvis 15, 11 og 9 prosent markedsandel. Sverige (295 000), Danmark (242 000) og Frankrike (219 000) følger deretter.

Det største delmarkedet er ferie-/fritidsreiser med mer enn en ukes varighet. Disse reisene utgjorde til sammen 28 prosent av turisttrafikken med fly inn til Norge i 2017, litt ned i andel fra 32 prosent i 2015. Fortsatt er det imidlertid slik at nær halvparten av flyturistene til Norge (44 %) er borte fra hjemmet mer enn sju netter.

Reisen til lufthavnen – økning i kollektivandelen i Bergen med Bybane og ny terminal

Veksten i kollektivandelene på de store lufthavnene stagnerte i 2017. Unntaket er Stavanger, der andelen økte fra 18 prosent i 2015 til 21 prosent i 2017.

Også i Bergen stagnerte kollektivandelen på årsbasis fra 2015 til 2017, men andelen buss ble redusert fra 42 prosent i 2015 til 26 prosent i 2017, mens bane økte sin andel fra 0 til 17 prosent. Bybanen ble forlenget til Bergen lufthavn åpnet 22.april 2017. Etter at lufthavnen også fikk ny terminal 17.august økte total kollektivandel fra 44 prosent i tredje tertial i 2015 til 49 prosent i tilsvarende periode i 2017. Bybanen stod da for 27 prosent.

På Oslo lufthavn står buss for 15 prosent, omtrent som i 2015 og tog for 56 prosent, omtrent som i 2015. Utjevningen mellom NSB og Flytoget fortsetter, og NSB stod i 2017 for 24 prosent (21 % i 2015) av tilbringertrafikken mot 32 prosent (36 % i 2015) for Flytoget. Beregnet NSB-trafikk økte dermed fra 3,7 millioner i 2015 til 4,6 millioner i 2017, mens Flytoget tapte 100 000 passasjerer.